

РОЛЬ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ У ПІДВИЩЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ

І. П. Кудінова, кандидат економічних наук

Розглянуто сучасний стан та перспективи розвитку сільського туризму в Україні та його взаємозв'язок із вирішенням соціально-економічних проблем сільських територій.

Сільський туризм, соціально-економічний розвиток, сільська місцевість.

За роки незалежності України в сільській місцевості спостерігається зменшення населення, зростання безробіття, масова заробітчанська міграція, тому для забезпечення комплексного соціально-економічного піднесення сільської місцевості та підвищення її конкурентоспроможності потрібно сприяти розвитку сільського туризму в Україні.

Актуальність розвитку сільського туризму, особливо у період економічної кризи, не викликає ніяких сумнівів. Адже така діяльність не потребує значних капіталовкладень, а натомість, належним чином використовує наявні матеріальні та людські ресурси села. Як комплексний вид діяльності, сільський туризм є перспективним шляхом сталого розвитку сільської місцевості, засобом боротьби з бідністю й вирішення цілого ряду соціальних, економічних та екологічних проблем українського села.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку сільського зеленого туризму досліджують В. Васильєв, П. Горішевський, Л. Забуранна, Ю. Зінько, М. Костриця, Н. Кудла, М. Рутинський, а також зарубіжні вчені К. Дронг, В. Котлінський, Я. Маєвський, С. Медлік, Я. Сікора та ін. Проте існує ще багато питань щодо розвитку сільського туризму в Україні, які до сьогодні залишаються малодослідженими.

Мета дослідження – показати роль і місце сільського туризму в Україні як напрямку підвищення конкурентоспроможності сільської місцевості.

Виклад основного матеріалу. Сільський туризм – це специфічна форма відпочинку в приватних господарствах сільської місцевості з використанням майна та трудових ресурсів особистого селянського, підсобного або фермерського господарства, природно-рекреаційних особливостей місцевості й культурної, історичної та етнографічної спадщини регіону [2].

Як вид економічної діяльності сільський туризм включає в себе інші форми підприємництва (агротуризм, фермерський та екологічний туризм) та є сукупністю відносин із приводу туристсько-рекреаційної діяльності різного цільового спрямування у сільській місцевості під впливом факторів

локалізації (сільської місцевості, або середовища), вибірковості (потенційних споживачів) і реалізації (індустрії та інфраструктури сільського туризму) [3].

З підприємницької точки зору, сільський туризм слід розглядати як самостійну, систематичну, ризикову господарську діяльність щодо надання у сільській місцевості комплексу основних (послуги розміщення, харчування) та супутніх (сільськогосподарські роботи, риболовля, прогулянки на конях, участь у святах, продаж народних промислів тощо) послуг туристам з метою отримання економічного, соціального або іншого ефекту.

Позитивний вплив сільського туризму на вирішення соціально-економічних проблем села полягає передусім у тому, що він розширює сферу зайнятості сільського населення, особливо жінок, і дає селянам додатковий заробіток; розширює можливості зайнятості сільського господаря не тільки у виробничій сфері, але й у сфері обслуговування. При певному нагромадженні кількості відпочиваючих з'являється потреба в задоволенні їхніх різноманітних запитів, а це, у свою чергу, стимулює розвиток сфери послуг: транспортних, зв'язку, торгівлі, служби побуту, відпочинково-розважальних та інших інфраструктурних об'єктів.

Важливим результатом розвитку сільського туризму є реалізація продукції особистого господарства, причому реалізація її на місці, і не як сільськогосподарської сировини, а як готових продуктів харчування після відповідної обробки й приготування. Досвід показує, що ті сім'ї, які приймають відпочиваючих, удосконалюють і структуру посівів на присадибних ділянках із урахуванням потреб гостей, розширюють асортимент овочевих культур, фруктових дерев, ягідників тощо; розвивають та урізноманітнюють присадибне тваринництво, заводять тепличне господарство, займаються мисливством, бджільництвом та рибальством.

Крім того, розвиток сільського туризму та його видів спонукає до покращення благоустрою сільських садиб, вулиць, сіл у цілому; стимулює розвиток соціальної інфраструктури. Звичайно, на перших порах приймання та обслуговування відпочиваючих відбувається на базі існуючого житлового фонду з використанням місцевих рекреаційних та інфраструктурних ресурсів. Але, з певним надходженням коштів від цієї діяльності, ті, хто нею займається, починають робити вкладення у поліпшення комунального облаштування житла, вулиць; об'єднаними зусиллями добиваються змін на краще сфери обслуговування. А це одночасно й вагомий внесок у розвиток села. Прикладом може бути створення місцевих осередків Спілки розвитку сільського зеленого туризму в різних областях країни, районних об'єднань громадян, зацікавлених у розвитку інфраструктури для сільського туризму тощо.

Суттєву роль відіграє розвиток сільського туризму та його складників у підвищенні культурно-освітнього рівня сільського населення. Готуючись приймати та обслуговувати відпочиваючих, члени селянських родин мимоволі змушені поповнювати свої знання з ведення домашнього господарства, гігієни й санітарії, приготування їжі тощо, а спілкування з

гостями розширює їх кругозір, дає змогу зав'язати нові знайомства, завести друзів в інших населених пунктах.

Сільський туризм відкриває можливості як для поліпшення наповненості бюджетів місцевих органів самоврядування, так і для зближення міських і сільських жителів. Він розширює сферу зайнятості сільського населення, позитивно впливає на економіку та екологію районів України, сприяє відродженню, збереженню та розвитку місцевих народних звичаїв, промислів, пам'яток історико-культурно і спадщини. Кожне українське село можна перетворити на справжній туристичний рай, що сміливо конкуруватиме із західноукраїнськими туристичними та європейськими центрами.

Сільський туризм також позитивно впливає на відродження, збереження та розвиток місцевих народних звичаїв, промислів, пам'яток історико-культурної спадщини. Проявляючи інтерес до цих надбань народної культури, жителі міст, що відпочивають на селі, розкривають місцевим жителям їхню справжню цінність, популяризують їх у своїх краях і, таким чином, допомагають їх збереженню морально, а подекуди й матеріально.

Суттєву роль відіграє розвиток сільського туризму у підвищенні культурно-освітнього рівня сільського населення. Готуючись приймати та обслуговувати відпочиваючих, члени селянських родин мимоволі змушені поповнювати свої знання з ведення домашнього господарства, гігієни й санітарії, приготування їжі, а спілкування з гостями розширює їх кругозір. Сільський туризм сприяє і розвитку демографічних процесів на селі, збереженню сільських населених пунктів, у тому числі й тих, що потрапили вже в категорію деградуючих.

Нині розвиток сільського туризму в Україні, на нашу думку, обмежують і гальмують такі фактори: політико-економічна нестабільність у державі; відсутність належного правового забезпечення розвитку сільського зеленого туризму; відсутність механізму раціонального та екологічно збалансованого використання природного та історико-культурного потенціалу для потреб туризму; низький рівень інфраструктури та комунікацій; недостатній рівень кадрового та рекламно-інформаційного забезпечення. Ці негативні фактори можна подолати за рахунок проведення виваженої політики державного регулювання розвитку сільського туризму [1].

У результаті теоретичного узагальнення встановлено, що системний вплив сільського туризму на економіку сільських територій відбувається через різноманітні ефекти (економічний, соціальний, етнокультурний, особистісний, екологічний) та зв'язки з суб'єктами інших видів економічної діяльності (із підприємствами агропромислового комплексу, закладами розміщення, мисливськими, рибними та кінними господарствами, майстрами народних промислів, магазинами, перевізниками, будівельними компаніями тощо). У результаті цих впливів утворюється синергія сільського туризму, що забезпечує багатофункціональний (диверсифікований) сільський розвиток.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Враховуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що розвиток сільського туризму

допоможе вирішити цілу низку проблем. Крім вкрай позитивного впливу на зайнятість членів ОСГ, значний соціальний внесок у розбудову української культури та національних звичаїв, сільський зелений туризм як одна з можливостей розвитку українських сільських родин забезпечить також кумулятивний ефект для сільських територій. Він полягатиме, зокрема, у створенні нових робочих місць для забезпечення комплексності пропонованих туристичних послуг (транспортування, екскурсійне обслуговування та ін.) та розбудові інфраструктури сільських поселень.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі має бути розгляд законодавства європейських країн стосовно регулювання відносин у сфері сільського туризму для того, щоб формувати вітчизняне законодавство.

Список літератури

1. Биркович В. І. Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України / В. І. Биркович // Стратегічні пріоритети : науково-аналітичний щоквартальний збірник. – 2008. – № 1 (6). – С.138–143.

2. Забуранна Л. В. Конкурентостійкість підприємств сільського зеленого туризму: теорія, механізм формування та управління : монографія / Л. В. Забуранна, А. В. Кулік. – К. : Центр навч. л-ри, 2013. – 292 с.

3. Костиця М. М. Сільський туризм: теорія, методологія, практика (етноісторичний туристичний кластер «Древлянська земля»): монографія / М. М. Костиця / за наук. керівництвом і заг. ред. проф. Є. І. Ходаківського, проф. Ю. С. Цал-Цалка. – Житомир : ЖДТУ, 2006. – 196 с.

Рассмотрено современное состояние и перспективы развития сельского туризма в Украине и его взаимосвязь с решением социально-экономических проблем сельских территорий.

Сельський туризм, соціально-економічне розвиток, сільська місцевість.

The article reviews the acurrent status and prospects of development of rural tourism in Ukraine and its relationship with the socio-economic problems of rural areas.

Rural tourism, social and economic development, rural areas.

УДК: 332.142:620.92:338.43

БІОЕНЕРГЕТИКА ДЛЯ СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ

***М. М. Лук'янова, кандидат економічних наук
Інститут економіки та прогнозування НАН України***

Досліджено умови (критерії, принципи) забезпечення сталості біоенергетики з метою досягнення соціально-економічних та екологічних ефектів сільського розвитку в Україні. Проаналізовано зарубіжний

© М. М. Лук'янова, 2015